

LBRIIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SUE, EUGÈNE

Jidovul rățăcitor / Eugène Sue ; trad. de N.S. Marin. - București :
Orizonturi, 2022

2 vol.

ISBN 978-973-736-504-0

Vol. 2. - 2022. - ISBN 978-973-736-506-4.

I. Niță-Slătineanu, Marin (trad.)

821.133.1

EUGÈNE SUE

JIDOVUL RĂTĂCITOR

**

Redactor: *Lucia Gruescu*

Tehnoredactor: *Puiu Enache*

Traducere de **N. S. Marin**

Toate drepturile asupra ediției în limba română sunt rezervate

Editurii ORIZONTURI – București

Bdul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20

telefon: 021.3177679, 0744531333

e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

Editura ORIZONTURI

11

13 FEBRUARIE

(Continuare)

După ce citi cu atenție inventarul, Samuel îi zise soției sale:

— Sunt sigur că am adunat bine; vrei să verifici acum după carnetul pe care îl ai în mână sumele pe care le-am scris eu în registru? Totodată o să văd dacă titlurile sunt clasate în ordine în casetă, căci în dimineața asta trebuie să-i dau totul notarului, când se va deschide testamentul.

Samuel citi calculul ce urmează, verificând în același timp în casă.

Rezumat al contului moștenitorilor domnului de RENNEPONT, remis de DAVID SAMUEL

Astăzi se află în casă următoarele valori:

1) 2.000.000 franci în inscripții nominative și la purtător, cumpărate între 1825 și 1832 = 39.800.000 franci.

2) 900.000 fr. rentă franceză 3% în diverse inscripții cumpărate în aceiași ani = 22.275.000 franci.

3) 5.000 acțiuni la Banca Franței a 1.900 franci una = 9.500.000 franci.

4) 5.000 acțiuni ale Celor Patru Canaluri = 3.345.000 franci.

5) 125.000 ducați rentă de Neapole, socotiți cu 4 fr. 40 ducatul = 9.020.000 fr.

6) 5.000 metalici de Austria de 1.000 florini, socotit cu 2 fr. 50 florinul = 11.625.000 fr.

7) 75.000 lire sterline rentă 3% consolidată socotind lira cu 25 de franci = 55.468.750 fr.

8) 1.200.000 florini, jumătate olandezi, jumătate din Țările de Jos «= 60.605.000 fr.

9) Bilete de bancă aur și argint = 535.250 fr.

TOTAL = 212.175.000 fr.

Se constată o diferență de 13.775.000 fr., care se explică prin aceea că din suma totală trebuie scăzute diferite sume rezultate din pierderi, falimente, colaborări plătite la diverși indivizi, cum și leafa ce s-a plătit regulat celor trei fructificatori ai banilor.

Așa este, zise Samuel după ce verifică scrisorile depozitate în casă. Se află în casă, la dispoziția moștenitorilor familiei de Rennepont, suma de *două sute douăsprezece milioane* o sută șaptezeci și cinci de mii de franci.

Zicând acestea, bătrânul o privi cu mândrie legitimă pe soția sa.

— Nici nu-mi vine să cred!, exclamă Betsabea, încremenită de mirare... Se poate oare, Doamne?

— Nimic nu-i mai simplu, Betsabea. Toată lumea știe că un capital se dublează în paisprezece ani numai prin adăugarea dobânzilor de cinci la sută, socotind și dobânda dobânzilor. Gândește-te că într-o sută cincizeci de ani sunt de zece ori câte paisprezece ani și că, în felul acesta, acești primi o sută cincizeci de mii de franci au fost dublați împreună cu dobânzile lor. Atunci ceea ce te mira la început o să ți se pară foarte simplu. În 1682 domnul de Rennepont a încredințat bunicului meu 150.000 de franci; suma aceasta capitalizată așa după cum ți-am spus a trebuit să producă în 1696, adică după paisprezece ani, 300.000 de franci. Aceștia, dublați în 1710, au produs 600.000 de franci. La moartea bunicului meu, în 1719, suma care se pune la dobândă era de aproape un milion; în 1724 suma ar fi trebuit să se urce la un milion 200.000 fr., în 1738, la 2 milioane 400 000 fr.; în 1752, doi ani după nașterea mea, la 4 milioane 800.000 fr.; în 1766, la 9 milioane 600.000 fr.; în 1780, la 19 milioane 200.000 fr.; în 1794, doisprezece ani după moartea tatei, la 38 de milioane 400.000 fr.; în 1808, la 76 milioane 800.000 fr., în 1832, la 153 milioane 600.000 fr., iar astăzi, cu dobânzile, ar trebui să fie de cel puțin 225 milioane. Dar sunt și pierderi, valori scăzute și alte cheltuieli, al căror cont este, de altfel, bine stabilit. Așa rezultă suma de 212 milioane 175.000 fr. în valori aflate în casa asta.

— Acum înțeleg, zise Betsabea, ce putere de necrezut este aceea a capitalizării!

Se făcuse ziuă de-a binelea; bătu ora șapte.

— Trebuie să vină zidarii, zise Samuel, punând cutia de cedru în casa de fier ascunsă în dosul vechiului dulap de stejar. Sunt curios și neliniștit să aflu care sunt descendenții domnului Marius de Rennepont care au să se prezinte.

În acest moment, răsuară două-trei lovituri viguroase de ciocan în poarta grea de fier de la stradă. Câinele de pază răs-punse prin lătratul lui furios. Samuel îi zise soției sale:

— Trebuie să fie zidarii pe care îi trimite notarul cu secretarul lui. Pregătește toate cheile și pune-le pe un inel cu etichetele lor; o să vin imediat să le iau.

Apoi Samuel coborî scara cu destulă ușurință pentru vârsta lui, deschise cu băgare de seamă un ghișeu și văzu trei lucrători îmbrăcați ca zidari, însoțiți de un tânăr îmbrăcat în negru.

— Vin din partea domnului Dumesnil, notarul, zise secretarul, ca să asist la deschiderea ușii zidite. Uite și o scrisoare a patronului meu pentru domnul Samuel, paznicul casei.

Paznicul deschise cutia, luă scrisoarea și se duse în celălalt capăt al bolții, ca s-o citească la lumină. Aici compară cu grijă iscălitura cu cea a unei alte scrisori a notarului, pe care o avea în buzunar, și numai după ce luă aceste măsuri puse câinii în lanțuri și se întoarse să deschidă poarta secretarului și zidariilor.

Zidarii începură lucrul sub supravegherea secretarului. Deodată se opri la poartă o trăsură, din care se coborî Rodin însoțit de Gabriel. Samuel veni să le deschidă. Rodin îl întrebă:

— Dumneata ești paznicul acestei case?

— Da.

— Domnul Gabriel de Rennepont, pe care îl vezi aici, zise Rodin, este unul din urmașii familiei de Rennepont.

— Foarte bine, zise evreul, impresionat de expresia înge-rească a lui Gabriel. Dar notarul n-o să vină decât la zece!

— Ce notar?, întrebă Gabriel surprins.

— O să-ți explice părintele de Aigrigny, se grăbi să spună Rodin, apoi se adresă lui Samuel; Am venit cam devreme, n-am putea să așteptăm undeva aici până la sosirea notarului?

— Veniți, vă rog, o să vă conduc la mine.

După câteva minute, tânărul preot și *sociusul* intrară într-o cameră din cele pe care le ocupa Samuel la parterul clădirii de la stradă și care dădea în curte.

— Domnul abate de Aigrigny, care a servit de tutore domnului Gabriel, trebuie să vină îndată să întrebe de noi, mai zise Rodin, vrei să fii așa de bun să-l conduci aici?

— Negreșit, zise Samuei ieșind.

Sociusul și Gabriel rămăseră singuri. Bunătatea care-i dădea de obicei misionarului un farmec atât de mișcător era înlocuită de data asta printr-o expresie de tristețe, de hotărâre și de asprime. Rodin, care nu-l văzuse pe Gabriel de câteva zile, era foarte preocupat de această schimbare pe care o vedea la el. După ieșirea evreului, preotul îl întrebă pe Rodin cu un ton hotărât:

— O să-mi spui, în sfârșit, pentru ce nu pot să vorbesc cu prea sfinția sa părintele de Aigrigny? Și pentru ce a ales această casă pentru a-mi acorda convorbirea cerută?

— Nu pot să răspund la această întrebare, zise cu răceală Rodin; dar preasfinția sa nu poate să mai întârzie mult și o să te asculte. Tot ce pot să-ți spun este că sfinția sa părintele dorește această convorbire cu tot atâta ardoare ca și dumneata. Dacă a ales această casă, este pentru că dumneata ai un interes oarecare să te afli aici. Știi bine asta, deși te-ai prefăcut că te miri când l-ai auzit pe paznic vorbind despre notar.

Zicând acestea, Rodin îndreptă o privire sfredelitoare asupra lui Gabriel, a cărui figură însă nu exprima decât surpriză.

— Nu înțeleg, îi zise el lui Rodin. Ce interes pot avea eu să mă aflu aici, în casa asta?

— Îți repet că nu se poate să nu știi, reluă Rodin privindu-l pe Gabriel cu aceeași stăruință.

— Ți-am spus că nu știu, răspunse acesta aproape jignit de insistența *sociusului*.

— Atunci ce ți-a spus ieri mama dumitale adoptivă? Cum de ți-ai permis să o primești fără autorizația părintelui de Aigrigny – căci am aflat azi-dimineață că așa s-au petrecut lucrurile? Nu ți-a vorbit despre niște hârtii de familie care s-au găsit asupra dumitale?

— Nu!, răspunse Gabriel. Hârțiile acelea au fost date de mama duhovnicului, iar mai târziu au trecut în mâna părintelui Aigrigny. Pentru prima oară, de foarte multă vreme, aud vorbindu-se de aceste hârtii.

— Așadar, susții că nu ca să-ți vorbească despre asta a venit mama dumitale ieri?, mai zise Rodin cu aceeași încăpățănare și accentuând asupra fiecărui cuvânt.

— E pentru a doua oară că pari a te îndoi de spusele mele, zise preotul abia stăpânindu-și o mișcare de nerăbdare. Te asigur că spun adevărul.

— Nu știe nimic, își zise Rodin, care cunoștea prea bine sinceritatea lui Gabriel, ca să mai păstreze o umbră de îndoială după declarația ce i-o făcuse.

— Te cred, zise el tare, ideea asta mi-a venit întrebându-mă ce motiv destul de puternic putuse să te facă să calci ordinele preasfinției sale părintele de Aigrigny cu privire la penitența și izolarea absolută pe care ți-o ordonase. Mai mult decât atât, împotriva tuturor regulilor casei, ți-ai permis să închizi ușa care trebuia să rămână totdeauna deschisă, sau cel puțin întredeschisă, pentru ca supravegherea reciprocă la care suntem obligați să se poată face cu ușurință. Nu mi-am putut explica gravele abateri de la disciplină decât așa că ai avut nevoie să ai o convorbire foarte importantă cu mama dumitale adoptivă.

— Doamna Baudoin a dorit să vorbească cu un preot, și nu cu un fiu adoptiv, răspunse Gabriel, și am crezut că pot s-o ascult. Dacă am închis ușa, este pentru că era vorba de o spovedanie.

— Dar ce avea Francisca Baudoin așa de urgent să-ți comunice?

— Asta o să afli îndată, când o să-i spun preasfinției sale, dacă va dori să auzi și dumneata, răspunse Gabriel.

Cuvintele acestea fură spuse cu un ton așa de hotărât, încât urmă o lungă tăcere. Gabriel se uită pe fereastră, iar Rodin îl observă. Apoi intră în odaie părintele de Aigrigny, condus de Samuel. Înainte ca Gabriel să se întoarcă, Rodin avu timp să spună încet prea cuviosului preot:

— Gabriel nu știe nimic, și indianul nu mai e de temut.

Gabriel se întoarse, și părintele de Aigrigny îi spuse cu un ton drăgăstos și binevoitor, apropiindu-se de el cu surâsul pe buze și cu mâna întinsă:

— Scumpul meu fiu, m-a durut foarte mult că a trebuit să-ți refuz până acum întrederea pe care o dorești de când te-ai întors și mi-a fost penibil că a trebuit să te oblig la o singurătate de câteva zile. Deși nu am să-ți dau nicio explicație asupra

lucrurilor pe care ți le ordon, vreau totuși să-ți spun că am făcut toate numai în interesul dumitale.

— Trebuie s-o cred pe prea sfinția voastră, răspuse Gabriel el înclinându-se.

Preotul simți fără voia lui o ușoară emoție și teamă, căci, până la plecarea lui în misiune în America, părintele de Aigrigny exercitase asupra lui o influență extraordinară. În fața lui, tânărul făcuse jurământul formidabil care îl lega pentru totdeauna de societatea lui Iisus. Părintele de Aigrigny lucrase asupra lui cu un despotism, o perseverență și o intimidare din acelea care sfărâmă toate forțele vitale ale sufletului și îl lasă neînsuflețit, tremurător și îngrozit.

Părintele de Aigrigny cunoștea prea bine oamenii, ca să nu fi remarcat imediat emoția tânărului și ca să nu-și fi dat seama de cauza care o pricinuia. Emoția asta i se păru de bun augur, de aceea își îndoi puterea de influențare, iubirea și blândețea glasului, rezervându-și totuși dreptul să ia altă mască, dacă ar fi fost nevoie.

Aigrigny se așeză, iar Gabriel și Rodin rămaseră în picioare, cu respect.

— Ai dorit, fiule, zise abatele, să ai o convorbire importantă cu mine?

— Da, părinte, zise Gabriel plecându-și ochii, fără voia lui, în fața ochilor strălucitori ai superiorului.

— Și eu am să-ți comunic lucruri de foarte mare interes. Lasă-mă să vorbesc eu întâi, iar dumneata ai să spui pe urmă. Acum vreo doisprezece ani, scumpul meu fiu, duhovnicul mamei dumitale adoptive mi s-a adresat mie, prin intermediul domnului Rodin, și mi-a atras atenția asupra dumitale, vorbindu-mi despre progresele uimitoare pe care le făceai la școala Fraților. Într-adevăr, am aflat că purtarea dumitale exemplară, caracterul dumitale blând și modest, inteligența dumitale precoce erau demne de cel mai mare interes. Începând din acest moment, atenția mi-a fost îndreptată asupra dumitale. După câțva timp, văzând că meritele îți rămâneau aceleași, mi s-a părut că era și altceva în dumneata decât stofă de meseriaș. Atunci ne-am înțeles cu mama dumitale adoptivă ca să te dea în grija noastră și ai fost primit gratis într-o școală a companiei noastre. A fost o sarcină mai puțin pentru sârmana femeie care te crescuse ca pe copilul ei, iar noi am avut un copil care făcea

să se prevadă speranțe mari prin îngrijirile noastre părintești și prin binefacerile unei educații religioase. Toate acestea sunt adevărate, fiule?

— Sunt adevărate, părinte, răspuse Gabriel, plecând ochii.

— Pe măsură ce creștea, se dezvoltau la dumneata virtuți rare, minunate. Pe atunci nu știam încă ce carieră ai să alegi. Dar eram sigur că în orice împrejurare a vieții ai să rămâi un fiu bun al iubitei noastre biserici. Și nu m-am înșelat în speranțele mele, sau mai bine zis le-ai întrecut cu mult, fiule. Când ai aflat, printr-o confidență prietenească, faptul că mama dumitale adoptivă dorea foarte mult să te vadă călugărit, ai răspuns cu generozitate la dorința bunei femei căreia îi datorai atât.

La aceste cuvinte, Gabriel nu putu să-și oprească o mișcare, amintindu-și amarele confidențe ale Franciscăi. Dar se stăpâni; Rodin, în picioare, sprijinit de colțul căminului, continua să-l observe cu o atenție ciudată și stăruitoare. Părintele de Aigrigny reluă:

— Nu-ți ascund, scumpul meu fiu, că hotărârea dumitale m-a umplut de bucurie. Am văzut în dumneata o viitoare lumină pentru biserică și mi-a părut bine că o vedeam strălucind în compania noastră. Ai fost socotit vrednic să fii al nostru, și după ce ai depus în fața mea jurământul irevocabil, sfânt, care te leagă pentru totdeauna de compania noastră, pentru cea mai mare glorie a lui Dumnezeu, ai dorit să te duci să predici credința catolică între păgâni. Deși ne-a părut rău să ne despărțim de scumpul nostru fiu, a trebuit să cedăm în fața unei dorințe atât de pioase. Ai plecat ca un smerit misionar și ne-ai venit înapoi ca un martir glorios; suntem mândri, și pe drept cuvânt, că te numărăm printre noi. Acest expozeu rapid al trecutului a fost necesar, fiule, ca să ajung la cele ce urmează. Este vorba acum, dacă lucrul ar fi cu puțință, să strângem și mai mult legăturile care te leagă de noi. Așadar, ascultă-mă bine, scumpul meu fiu, căci ceea ce am să-ți spun este confidențial și este de mare importanță nu numai pentru dumneata, ci și pentru compania noastră.

— Atunci, părinte, exclamă repede Gabriel, întrerupându-l pe părintele de Aigrigny, nu pot, nu trebuie să vă ascult!

Preotul se făcu palid spunând aceste cuvinte; după alterarea trăsăturilor se vedea că se dădea o luptă cumplită în sufletul lui; dar se stăpâni repede și, reluându-și hotărârea de la început, ridică fruntea, îndreptă o privire sigură asupra părintelui de Aigrigny și a lui Rodin, care se priveau încremeniți de mirare și zise:

— Vă repet, părinte, că, dacă este vorba de lucruri secrete ale companiei, nu pot să vă ascult înaintea ca să vă fac și eu un expozeu scurt asupra trecutului, așa cum l-am putut judeca în ultimul timp. Atunci o să înțelegeți, părinte, că nu mai am dreptul să vă ascult, căci în curând o să ne despartă, fără îndoială, o prăpastie.

Este cu neputință să descriem privirea pe care o schimbară repede Rodin și părintele de Aigrigny; sociusul începu să-și roadă unghiile, ațintind ochii săi de reptilă iritată asupra lui Gabriel. Părintele de Aigrigny se făcu verde la față și se întrebă cu spaimă dacă nu cumva în momentul când să-și atingă ținta aveau să întâmpine obstacole din partea lui Gabriel, în favoarea căruia fuseseră îndepărtate toate obstacolele. Dar înaltul părinte se stăpâni foarte bine, rămase liniștit și răspunse cu glas unsuros și dragăstos:

— Îmi e cu neputință să cred, scumpul meu fiu, ca dumnea-ta și cu mine să fim separați vreodată printr-o prăpastie, dar vorbește, te ascult.

— Sunt într-adevăr doisprezece ani, părinte, începu Gabriel cu vocea hotărâtă, însuflețindu-se puțin, de când prin bunăvoința dv. am intrat într-un liceu al companiei lui Iisus. Am intrat plin de iubire, încrezător și cinstit. Cum mi-au fost încurajate de la început aceste instincte prețioase ale copilăriei? În ziua sosirii, directorul îmi indică doi copii ceva mai mari decât mine și îmi spuse: „Iată tovarășii pe care ai să-i preferi; să vă plimbați întotdeauna toți trei împreună; regulamentul mai cere, de asemenea, ca să ascuți cu băgare de seamă tot ce vor spune camarazii dumitale, pentru ca să-mi poți raporta, căci dragii de ei pot, fără știrea lor, să aibă înclinații rele; dacă îți iubești camarazii, trebuie să mă înștiințezi de înclinările lor rele, pentru ca dojenile mele părintești să-i scutească de pedepse, nemaidându-le posibilitatea să păcătuiască“.

— Într-adevăr, scumpul meu fiu, acestea sunt regulamentele instituției noastre și discursul acesta care se ține tuturor elevilor nou-sosiți.

— Știu, părinte, răspuse Gabriel cu amărăciune; de aceea, trei zile mai târziu, biet copil supus și încrezător, îmi spionam cu naivitate camarazii, ascultam și rețineam convorbirile lor, pe care le raportam directorului, care mă felicita pentru zelul meu. Ceea ce eram silit să fac era nedemn, dar și Dumnezeu știe că eu credeam că îndeplinesc o datorie caritabilă. Eram fericit că pot asculta de ordinele unui superior pe care îl respectam și ale cărui cuvinte le ascultam în credința mea copilărească, așa cum aș fi ascultat cuvântul Domnului.

— Fără îndoială, zise părintele de Aigrigny, din ce în ce mai speriat de discursul lui Gabriel. Toate acestea, fiule, sunt conforme cu regulamentul urmat în liceele noastre și cu obiceiurile membrilor din compania noastră, **care se denunță unii pe alții, fără să zdruncine dragostea și caritatea reciprocă, ci spre cel mai mare progres spiritual al lor, mai ales când lucrul le-a fost ordonat de superiori sau cerut spre cea mai mare glorie a lui Dumnezeu**¹.

— Știu, exclamă Gabriel. Mă încurajau la rău în numele celor mai sfinte lucruri.

— Scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny, silindu-se să ascundă sub o aparentă demnitate jignită, spaima mereu crescândă. Vorbele astea sunt cel puțin ciudate. Îmi pare rău, fiule, că sunt silit să-ți aduc aminte că nouă ne datorezi educația pe care ai primit-o.

— Astea au fost roadele ei, părinte, reluă Gabriel. Odată, chinuit de scrupule nedeslușite – ultim avânt al aspirațiilor generoase pe care le înăbușeau în mine – m-am întrebat dacă scopul caritabil și religios care se atribuia acestui spionaj continuu, acestei trădări, era suficient ca să mă absolve; împărtășii temerile mele directorului, care îmi răspunse că eu nu aveam să deosebesc lucrurile mele de altele, ci numai să ascult; numai lui îi revenea răspunderea faptelor mele.

— Urmează, scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny în prada unei tristeți adânci. Am avut dreptate când m-am împotrivit plecării dumitale în America.

¹ Aceste reguli sunt scrise în *Constituția uezuiților*, Examen general pag. 20.

— Providența a vrut ca tocmai în această țară nouă, roditoare și liberă, să fiu luminat, printr-o întâmplare ciudată asupra prezentului și a trecutului. Acolo mi s-au deschis, în sfârșit, ochii, exclamă Gabriel. Da, în America, în mijlocul imenselor pustietăți pe care le străbăteam, copleșit de atâta măreție și de atâtea splendori, am jurat...

Gabriel se întrerupse, și după o clipă adăugă:

— O să explic îndată, părinte, ce jurământ am făcut; dar credeți-mă, a fost o zi nenorocită, foarte nenorocită aceea în care a trebuit să mă îndoiesc și să acuz ceea ce binecuvântasem și respectasem atâta timp. Vă asigur, părinte, adăugă Gabriel cu ochii umezi, că n-am plâns atunci numai pentru mine.

— Cunoasc bunătatea inimii dumitale, fiule, reluă părintele de Aigrigny, căpătând iar o rază de speranță, văzând emoția lui Gabriel. Mi-e teamă că ai apucat un drum greșit; dar încredințează-ne nouă, părinților dumitale spirituali, ceea ce te doare și sper că vom izbuti să te întărim în credința dumitale, din nefericire, un moment zdruncinată.

Pe când părintele de Aigrigny vorbea așa, Rodin se opri, luă un carnet din buzunar și scrisese câteva note, Gabriel era din ce în ce mai palid și mai emoționat. Îi trebuia mare curaj ca să vorbească așa, căci de la călătoria sa în America învățase să cunoască puterea de temut a companiei; voia însă să expună cu sinceritate toate, cu toată primejdia pe care o înfrunta cu bună știință. Așadar, continuă cu vocea schimbată:

— Copilăria mea, vârsta aceasta fericită de sinceritate și de bucurii nevinovate, trecu într-o atmosferă de teamă, de apăsare și de spionaj bănuitor. Așa ajunsei la vârsta de cincisprezece ani. Puțin câte puțin, rarele vizite care erau îngăduite mamei mele adoptive și fratelui meu fură interzise. Posac, fricos, izolat în casa aceasta tristă, mare, tăcută, înghețată, simții că mă îndepărtez din ce în ce mai mult de lumea iubitoare și liberă. Îmi treceam timpul citind sau exercitând practica devotării în toate amănunțele ei religioase. După orele de studiu și de practică religioasă urmau, ca unică distracție, câteva plimbări în trei. Niciodată câte doi, pentru că în trei spionarea reciprocă este mai ușor de făcut și pentru că în doi intimitatea se stabilește mai ușor și ar putea chiar să se lege vreo prietenie din acelea care fac să bată inima și nu trebuie ca inima să bată. Într-o zi, mi-am dat seama de insensibilitatea de gheață care

pusesse stăpânire pe mine de când locuiam în acest mormânt și avui oroare. Însăpăimântat, am vrut să ies cât timp mai aveam putere. Atunci v-am vorbit, părinte, de alegerea unei cariere. Atunci mi-ați spus că mama mea adoptivă, căreia îi datoram viața... — aici Gabriel începu să șovăie, căci era o fire din acelea care se simt rușinate de infamiile altora, ale căror victime au căzut ei... — atunci mi-ați spus că mama mea adoptivă n-avea decât o țință, o dorință, aceea...

— Aceea de a te vedea intrând în rândurile preoțimii, fiule, reluă părintele de Aigrigny, ea însă nu îndrăznește să-ți mărturisască gândul, de teamă ca dumneata să nu vezi o dorință interesată în...

— Destul, părinte, zise Gabriel, întrerupându-l pe părintele de Aigrigny și făcând o mișcare de indignare. Mă doare să vă aud susținând o eroare. Francisca Baudoin n-a avut niciodată acest gând. Ieri mi-a spus totul. Și ea, și eu am fost înșelați.

— Așadar, fiule, zise cu asprime părintele de Aigrigny, pui vorbele mamei dumitale adoptive mai presus de ale mele?

— Scuțiți-mă de un răspuns penibil pentru dv. și pentru mine, zise Gabriel plecând ochii.

— Ai să-mi spui acum, reluă părintele de Aigrigny cu neli-niște, ce pretinzi să mă...

Prea cuviosul părinte nu putu termina, căci intră Samuel și zise:

— A venit un om și cere să vorbească cu domnul Rodin.

— Eu sunt, răspunse sociul destul de surprins.

Înaintând spre ușă, Rodin înmână părintelui de Aigrigny câteva cuvinte scrise cu creionul pe o foaie de hârtie din carnet. Pe urmă ieși foarte neli-niștit, să afle cine putea să-l caute în strada St. Francis. Părintele de Aigrigny și Gabriel rămaseră singuri.

Aigrigny, în prada unor chinuri de moarte, luă în mod mecanic biletul de la Rodin și îl ținu în mână fără să se gândească să-l deschidă. Prea cuviosul părinte se întreba cu groază unde voia Gabriel să ajungă cu acuzațiile sale asupra trecutului. Nu îndrăznește să răspundă reproșurilor sale, căci se temea să-l irite tocmai acum, când încă depindeau de el interese așa de mari. Gabriel nu putea poseda nimic, după regulamentul iezuiților; mai mult decât atât: prea curiosul părinte avusese grijă să obțină de la el o renunțare expresă la toate bunurile care